

Política | Actualitzat el 26/09/2020 a les 19:00

Quaranta-cinc anys de l'assassinat «legal» de Txiki

El 27 de setembre del 1975, es van perpetrar les darreres execucions de la dictadura, amb la mort de cinc militants d'ETA i el FRAP

Banderes catalanes i basques a l'indret de l'afusellament. | Josep Sellarès

Aquest diumenge, a les 12 hores, a la pista forestal de Can Catà, a tocar del cementiri de Cerdanyola, se celebrarà un acte de record a Juan Paredes Manot, *Txiki*, militant de l'esquerra independentista basca, afusellat pel franquisme el 27 de setembre del 1975, junt amb quatre militants més d'ETA i el FRAP. Ho faran al mateix lloc on va morir.

Poques hores abans d'aquell 27 de setembre, el telèfon sonava en una de les dependències del Palau del Pardo. Eren prop de les quatre de la matinada i trucaven des de Roma. Pau VI, el Papa d'una Església que havia beneït la *Cruzada* però que estava cada cop més allunyada del règim, insistia a parlar amb el general Franco, Caudillo de España, *Generalísimo de los Ejércitos*. No hi va haver manera. Aquella nit, el general se'n va anar a dormir amb l'ordre clara de no ser despertat, telefonés qui telefonés.

A la mateixa hora, en diversos centres penitenciaris, cinc homes joves veien escolar-se les seves darreres hores. Tres eren del Front Revolucionari Antifeixista i Patriota (FRAP), un grup marxista-leninista d'àmbit espanyol, i dos d'ETA. Estaven "en capella", seguint la terminologia judicial dels condemnats a mort. Havien estat sotmesos a processos judicials sumaríssims acusats del delictes de terrorisme.

Els dies anteriors havien estat d'una extrema tensió, tant entre els rengles de l'oposició antifranquista com en el si del règim. Fortament erosionada, la dictadura tenia encara capacitat de mantenir-se. Però la decrepitud de Franco era evident i generava un nerviosisme creixent en les estructures oficials. Les protestes contra el règim espanyol s'estenien arreu.

Des de la mort del president del Govern, l'almirall Carrero Blanco, en atemptat el desembre de 1973, les coses havien anat de mal en pitjor per al franquisme. El successor al capdavant del Govern, Carlos Arias, era un funcionari mediocre que havia fet carrera en l'aparell repressiu com a fiscal i director general de Seguretat, abans de fer-se amb l'alcaldia de Madrid (1965-1973). Foren anys de "*desarrollismo*" a la capital, i va saber obrir-se camí introduint-se en el cercle més íntim del palau del Pardo, residència del dictador.

Home feble, Arias navegava entre el búnquer més extrem i els oberturistes del règim, que ja pensaven en el demà. Les limitacions del suposat gir liberal del Govern van evidenciar-se quan, només dos mesos després de la seva arribada a la presidència, Salvador Puig Antich i Heinz Chez foren executats per garrot vil. Encara avui, uns jardins de Madrid duen el nom de Carlos Arias Navarro. La història d'Espanya té aquestes coses.

Seria el govern Arias el que rebria les onze sentències de mort que es van posar damunt la taula del consell de ministres el 26 de setembre de 1975. L'any 1970, quan el procés de Burgos, l'enorme pressió dins i fora de l'Estat van espantar el règim, que va concedir l'indult als nou militants d'ETA condemnats. Aquest cop, però, tot seria diferent. Una dictadura acorralada podia ser despietada.

Un símbol de l'esquerra basca

Tancat en una cel·la de la presó Model de Barcelona, *Txiki* no es feia il·lusions. Des que es va decidir sotmetre'l a un judici sumaríssim, Juan Paredes sabia que l'epíleg era a les portes. La seva vida havia tingut molt de viatge iniciàtic per un País Basc que va descobrir de nen, seguint els seus pares, una gent treballadora que va emigrar de Zalamea de la Serena, a Badajoz, fins a Euskadi, i s'obrí camí amb molts esforços. Txiki va connectar de seguida amb la terra basca, va militar a EGI, la branca juvenil del PNB, aleshores en la clandestinitat, i més tard va entrar en contacte amb l'organització ETA.

Txiki ha estat una figura mítica de l'esquerra abertzale perquè va representar la integració en la societat basca de sectors provinents de l'emigració espanyola i d'origen popular. També ha simbolitzat una qualitat valorada en la cultura ancestral d'aquell poble: l'home d'una peça, coratjós, capaç d'afrontar amb força la major de les conteses.

No es feia il·lusions, certament. El consell de guerra del 19 de setembre al Govern Militar de Barcelona estava dat i beneït. Els advocats, Marc Palmés i Magda Oranich, van disposar de poques hores per preparar la defensa. L'acusació? Haver participat en l'assalt a una sucursal del Banco de Santander al carrer Casp, de Barcelona, el mes de juny, en el transcurs del qual va morir a trets el policia armat Ovidio Díaz López. Txiki sempre va negar la seva participació.

Un judici viciat

Tots els ingredients d'aquell procés van estar viciats. La defensa no tenia recursos per fer la seva feina amb garanties. Els dubtes sobre la solidesa dels testimonis eren enormes. Es van negar proves pericials demanades per la defensa i es va forçar que fos la jurisdicció militar la que processés l'acusat.

Eren dos quarts de nou del matí del 27 de setembre de 1975 quan els trets dels fusells d'un escamot de voluntaris de la Guàrdia Civil -alguns amb els cabells molt llargs- van trencar el cant de l'*Eusko Gudariak*, l'himne del soldat basc, amb què Juan Paredes Manot, àlies *Txiki*, va saludar la presència del seu germà Mikel i dels seus advocats, Palmés i Oranich en el lloc de l'execució, a tocar del cementiri de Collserola. És l'himne(https://www.youtube.com/watch?v=nZMawdt-a_0) que parla dels "guerrers bascos disposats a donar la sang per Euskadi" (https://www.youtube.com/watch?v=nZMawdt-a_0). El jove estava lligat de peus i mans i va afrontar aquell moment amb una dignitat que va deixar tothom esglaiat.

Aquells fets sagnants del setembre del 1975 van marcar molta gent. Luis Eduardo Aute va dur els darrers assassinats legals de Franco a la cançó amb *Al alba*. En el cas de Txiki, un grup d'activistes catalans, com Josep Sellarès, el recorda cada any.

V?deo: <https://www.youtube.com/watch?v=RXgG9izhvAk>

Aquest divendres es va fer un acte d'homenatge a la Model on, entre d'altres, hi va participar Oranich.

A la presó Model a punt de començar l'acte d'homenatge a Juan Paredes Manot ?Txiqui? en l'aniversari de la mort afusellat en 1975 a Cerdanyola. [pic.twitter.com/jdvvEr3O6q](https://t.co/jdvvEr3O6q)
(<https://t.co/jdvvEr3O6q>)

? Joan Tardà i Coma (@JoanTarda) September 25, 2020
(https://twitter.com/JoanTarda/status/1309540699931643904?ref_src=twsrc%5Etfw)

A la Model, on va passar la darrera nit amb vida, en l'homenatge a Txiki, als 45 anys del seu afusellament pel franquisme a Cerdanyola el 27/9/1975.

Deure de memòria amb les víctimes de la repressió. Ahir i avui.

Veritat, justícia i reparació.#Txiki45

(https://twitter.com/hashtag/Txiki45?src=hash&ref_src=twsrc%5Etfw)

Canta @GorkaKB (https://twitter.com/GorkaKB?ref_src=twsrc%5Etfw)

[pic.twitter.com/Uq1NWcPI3i](https://t.co/Uq1NWcPI3i) (<https://t.co/Uq1NWcPI3i>)

? xavier antich ? (@XavierAntich) September 25, 2020
(https://twitter.com/XavierAntich/status/1309552385489076224?ref_src=twsrc%5Etfw)

El record de Magda Oranich

Una altra persona que recorda molt bé aquell dia a Collserola és l'advocada Magda Oranich, que va formar part de l'equip de defensa de Txiki. En una entrevista a **NacióDigital**, ho recordava (<https://www.naciodigital.cat/noticia/146365/magda/oranich/1-o/vaig/tornar/recordar/qui/van/afusellar/txiqui/eren/guardies/civils/voluntaris>) : "Va ser un horror. Vaig estar amb ell les dotze hores darreres, quan estava en capella, que es deia. Encara conservo dos dels casquets de bala que vaig recollir. La majoria li vaig donar a la mare, que me'ls va demanar".

Oranich explica que "Franco ho tenia claríssim. Volia matar a tres llocs, Madrid, Bilbao i Barcelona. Era un sumaríssim. El dia que va sortir la sentència es va fer pública a les cinc del matí, i a les set acabava el termini de les al·legacions en contra". Els detalls que aporta l'advocada són molt durs: "El piquet el va formar un grup de voluntaris de la Guàrdia Civil. Ell confiava que serien soldats ("*no me querrán matar*"). És l'únic que li vaig amagar fins al darrer moment. Primer, Franco volia aplicar garrot i va venir el botxí. És que és horrorós. Però hi havia cinc condemnats sense indult i només dos botxins. I van ser afusellats".

"A Madrid -continua explicant l'advocada-, van ser membres de la Policia Armada. Aquí, guàrdies civils. I recordo que n'hi havia un que estava rient. Me'n recordaré tota la vida. Es girava cap a on estàvem nosaltres, amb Mikel, el germà, i reia. Duia els cabells llargs, cosa estranya, que em va fer pensar que podia ser algú dels serveis d'informació que s'introduïa en els grups clandestins".